

HOLISTIČKO MJERENJE ŽIVOTNOG NIVOVA: INDEKS HUMANOG RAZVOJA**HOLISTIC MEASUREMENT OF QUALITY OF LIFE: HUMAN DEVELOPMENT INDEX****Igor Ferjan**Fondacija za obnovu i razvoj, Generalni sekretar za BiH
The Reconstruction and Development Fund, General secretary for BIH

Izvorno naučni članak DOI 10.7251/OIK1402006F, UDK 316.42:141.7(497.6) Original scientific paper

REZIME

Rezultatima istraživanja predstavljenim u ovom članku ostvarivana je primarna misija istraživanja: afirmirati holističko mjerenje životnog nivoa i ljudskog razvoja. U članku su elaborirane najvažnije značajke o humanom razvoju, indeksu humanog razvoja i načinu mjerenja humanog razvoja. Posebna pažnja je posvećena strukturi i računanju indeksa humanog razvoja (HDI). Elaborirano je više tematskih jedinica o indeksu humanog razvoja: pojam, obilježja, struktura, računanje i tumačenje HDI. Predstavljen je reprezentativni primjer računanja indeksa humanog razvoja Bosne i Hercegovine za 2012. godinu. Navedene su mjere koje će doprinijeti holističkom mjerenju životnog nivoa putem indeksa humanog razvoja.

Ključne riječi: mjerenje životnog nivoa, humani razvoj, indeks humanog razvoja, HDI.

UVOD

Rečenicom „Ljudi su stvarno bogatstvo nacija“ 1990. godine započeo je novi pristup razmišljanju o razvoju i uspostavljen je indeks humanog razvoja koji od tada doživljava konstantnu evoluciju u pokušaju da mjeri životni nivo na način koji će biti nešto više od samog zbrajanja brojeva. Više od dvadeset godina proučavaju se problemi i fenomeni humanog razvoja i njegovog mjerenja, ali, unatoč svim istraživanjima, literatura o toj problematici je nedostatna i neprimjerena stvarnim korisnicima. Prema tome, zadatak ovog članka je

SUMMARY

The research results presented in this paper demonstrate the accomplishment of the primary mission of this research: to recognise the holistic measurement of quality of life and human development. The paper elaborates the most important features of human development, Human Development Index and the method of measuring human development. Particular attention has been paid to the structure and calculation of the Human Development Index (HDI). Several thematic units on the Human Development Index have been assessed/addressed: definition, properties, structure, calculation and interpretation of the HDI. A representative example of calculating the Human Development Index of Bosnia and Herzegovina in 2012 has been presented. The measures that will contribute to the holistic measurement of quality of life via the Human Development Index have been specified hereinafter.

Key words: measurement of quality of life, human development, Human Development Index, HDI.

INTRODUCTION

In 1990, the phrase “People are the real wealth of a nation” marked a new approach to development analysis thus establishing the Human Development Index, which has been constantly evolving ever since, attempting to measure the quality of life in a way that would be more than simple adding up the numbers. For more than twenty years, the problems and phenomena of human development and its measurement have been studied. However, despite all the research, the literature on this issue is inadequate and inappropriate for the actual users. Therefore, the aim of this paper is to assess current

da se istraže aktualni problemi i fenomeni o holističkom mjerenju nivoa života. Sukladno problematici postavljena je temeljna hipoteza: Indeks humanog razvoja predstavlja temelj holističkog mjerenja životnog nivoa.

Rezultati istraživanja u ovom članku imaju misiju da doprinesu mjerenju životnog nivoa, odnosno, da daju doprinos holističkom mjerenju životnog nivoa putem indeksa humanog razvoja.

DEFINISANJE HUMANOG RAZVOJA

Humani razvoj predstavlja proces proširenja izbora ljudi, a najvažniji od njih su: živjeti dug i zdrav život, biti obrazovan i uživati pristojan životni standard. Dodatni izbori uključuju političke slobode, garantovana ljudska prava i samopoštovanje. Ponekad se čini da je prihod dovoljan pokazatelj za sve ljudske izbore, jer pristup dohotku dozvoljava pristup opcijama, što je samo djelomično tačno iz više razloga.

1. Prihod je sredstvo, a ne cilj. Može se koristiti za nabavku lijekova ili droge. Dobar standard društva ovisi od koristi tog prihoda, a ne od same visine prihoda.
2. Praksa pokazuje slučajeve visokog nivoa ljudskog razvoja sa skromnim nivoom prihoda, kao i nizak nivo ljudskog razvoja sa relativno visokim nivoima dohotka.
3. Trenutni prihod države može ponuditi smjernice za svoj budući rast. Ako je država već uložila u svoje ljude, potencijal prihoda može biti puno veći nego što sadašnji nivo dohotka pokazuje, i obratno.
4. Uvećavanje ljudskih problema u mnogim industrijski bogatim zemljama pokazuje da visok nivo dohotka, sam po sebi, nije garancija za ljudski napredak.

Jednostavno, istina je da ne postoji automatska veza između prihoda, rasta i ljudskog napretka, a glavna preokupacija analize razvoja bi trebalo da bude stvaranje i pojačavanje te veze. Ovdje pojam ljudskog razvoja označava i proces proširenja izbora ljudi i nivoa

issues and phenomena on the holistic measurement of quality of life. In accordance with the task, a fundamental hypothesis has been established: The Human Development Index is the foundation for the holistic measurement of quality of life.

The research results in this paper should contribute to the measurement of quality of life, i.e., to contribute to the holistic measurement of quality of life using the Human Development Index.

DEFINING HUMAN DEVELOPMENT

Human development is a process of increasing the volume of people's choices, the most important ones being: to live a long and healthy life, to be educated and to enjoy a decent standard of living. Additional choices include: political freedom, guaranteed human rights and self-esteem. Sometimes it may occur that the income is the sufficient indicator, for it allows access to the other options, which is only partially true for several reasons.

1. Income is an instrument, not an objective. It can be used for the purchase of medicines or drugs. A good quality standard depends on the benefits provided by that income, not on the income level itself.
2. In practice, there are cases of high level of human development with modest income as well as low level of human development with relatively high income.
3. Current state income may offer guidance for its future growth. If the state has already invested in its people, the income potential can be much higher than shown by the current income level, and vice versa.
4. Increase of human problems in many wealthy industrialized countries shows that a high level of income, by itself, is no guarantee of human progress.

The truth is that there is no automatic correlation between income, growth and human progress, a major preoccupation of development analysis should be to create and enhance such correlation. In this case, the concept of human development marks the process of expanding people's choices

postignute dobrobiti i pomaže da se napravi jasna razliku između dvije strane ljudskog razvoja. Jedan od njih je formiranje ljudskih sposobnosti, kao što su poboljšanje zdravlja ili znanja, a drugi je da ljudi koriste svoje stečene sposobnosti za rad ili odmor. Ovaj način gledanja na razvoj se razlikuje od konvencionalnog pristupa ekonomskog rasta, raspodjele ljudskog kapitala, razvoja ljudskih potencijala, ljudskog blagostanja ili osnovnih ljudskih potreba, pa je potrebno jasno razgraničiti te razlike kako bi se izbjegle bilo kakve zabune.

1. Rast BDP-a se ovdje tretira kao nužan, ali ne i dovoljan za ljudski razvoj. U nekim društvima humani napredak nedostaje, unatoč brzom rastu BDP-a ili visokom nivou dohotka po stanovniku, osim ako su učinjeni neki dodatni koraci.
2. Teorije formacije ljudskog kapitala i razvoj ljudskih potencijala posmatraju ljudska bića prvenstveno kao sredstvo, pa se o ljudima brinu samo kao o instrumentima za unapređivanje robne proizvodnje, jer ljudi predstavljaju izvršitelje proizvodnje. No, ljudi su nešto više od kapitalnih dobara proizvodnje. Oni, također, predstavljaju krajnje korisnike ovog procesa. Dakle, glavni koncept formiranja ljudskog kapitala obuhvaća samo jednu stranu ljudskog razvoja, a ne njegovu cjelinu.
3. Ljudsko blagostanje posmatra ljudska bića više kao korisnike razvojnog procesa, a ne samo kao sudionike u njemu i naglašava distributivne politike, a ne proizvodne strukture.
4. Pristup osnovnim životnim potrebama se obično koncentriše na paket dobara i usluga koje određene skupine stanovništva trebaju: hrana, sklonište, odjeća, zdravstvena zaštita i voda. Centar pažnje je usmjeren na pružanje tih dobara i usluga, a ne na pitanje ljudskog izbora.

Ljudski razvoj, s druge strane, povezuje proizvodnja i distribuciju dobara, kao i proširenje i korištenje ljudskih sposobnosti, a fokus predstavlja izbor o tome šta bi ljudi trebalo da imaju i šta bi trebalo raditi da bi

and the level of achieved well-being and helps to form a clear distinction between the two sides of human development. One of them is the formation of human abilities, such as the improvement of health or education, and the other being the use of the acquired abilities for work or leisure. Such perspective of development differs from the conventional approach to economic growth, distribution of people resources, human resource development, human well-being or basic human needs, therefore it is required to clearly distinguish the differences in order to avoid any confusion.

1. In this case, GDP growth is treated as a necessary aspect, but not a sufficient aspect for human development. Some societies lack human progress, despite rapid GDP growth and high per capita income, unless some additional steps have been made.
2. Theories of the formation of people resources and human resource development perceive human beings primarily as an instrument, therefore addressing people as instruments for the improvement of production of goods, for the people are the production executants. However, people are somewhat more than simple capital goods. They also represent the end-users of the aforementioned process. Thus, the main concept of people resources covers only one aspect of human development, not the whole.
3. Human well-being perceives human beings more as pure users of the development process, not as the participants and it emphasizes distributive politics, not production structures.
4. Access to basic human needs is usually concentrated onto the set of goods and services which a specific groups of the population requires: food, shelter, clothing, health care and water. Centre of attention is focused on providing such goods and services, not on the issue of the people's choice.

On the other hand, human development is connected by the production and distribution of goods, as well as the expansion and utilisation of human abilities, while the focus representing the selection of what people should have, and what

osigurali svoje izdržavanje. Humani razvoj je više koncentrisan na ljudski razvoj kao dinamički proces, a ne samo kao proces za zadovoljenje osnovnih potreba. To se podjednako odnosi kako na manje razvijene tako i na visoko razvijene zemlje. Dakle, humani razvoj obuhvaća mnogo ranijih pristupa ljudskom razvoju. Ova široka definicija omogućuje bolji pogled na složenost ljudskog života, na mnoge probleme ljudi u različitim kulturama svijeta, ekonomske, društvene i političke razlike u životima ljudi širom svijeta. Također, ova definicija postavlja nekoliko pitanja: Da li je ljudski razvoj sam po sebi podesan za mjerenje i kvantifikaciju? Da li je operativan? Može li se planirati i pratiti?

KONCEPT MJERENJA LJUDSKOG RAZVOJA

Kako bi se dobila što sveobuhvatnija slika, u svakom sistemu za mjerenje i praćenje ljudskog razvoja, potrebno je uključiti mnoge varijable. No, trenutni nedostatak relevantnih usporedivih statističkih podataka to ne dozvoljava, a niti je takva sveobuhvatnost u potpunosti poželjna. Previše pokazatelja može proizvesti zbunjujuću sliku – može da zbuni kreatore politike. Sve navedeno sugeriše da mjerenje humanog razvoja treba za sada usredotočiti na tri bitna elementa ljudskog života: dugovječnost, znanje i pristojan životni standard.

Prvi element predstavlja pokazatelj dugovječnosti očekivanog životnog vijeka pri rođenju. Važnost životnog vijeka leži u ustaljenom mišljenju da je dug život sam po sebi vrijedan, kao i činjenici da su različite indirektno koristi (npr. primjerena prehrana i dobro zdravlje) usko povezane sa dužim životnim vijekom. Ovo čini životni vijek važnim pokazateljem humanog razvoja, a, posebno, s obzirom na sadašnje nedostatke sveobuhvatne informacije o zdravlju ljudi i nutritivnom statusu.

Drugi ključni element predstavlja znanje. Podaci o pismenosti su samo odraz sirovog pristupa obrazovanju, posebno o kvalitetnom obrazovanju koje je tako potrebno za produk-

should be done to ensure their own sustenance. Human development is more focused on human development as a dynamic process, not only as a process for satisfying the basic needs. It applies equally to both less developed and highly developed countries. Thus, human development includes numerous previous approaches to human development. This broad definition allows a better perspective of the complexity of human life, of the numerous problems of people in different cultures worldwide, of economic, social and political differences in the lives of people around the world. Likewise, this definition raises several questions: Is the human development suitable for measurement and quantification by itself? Is it operational? Can it be planned and monitored?

MEASUREMENT CONCEPT OF HUMAN DEVELOPMENT

In order to obtain a more comprehensive view, it is necessary to include numerous variables in any system for measuring and monitoring human development. However, the current lack of relevant comparable statistical data does not allow that, nor is such comprehensiveness entirely preferable. Too many indicators may result in a confusing result - confusing the policy makers. All of the above suggests that the measurement of human development should be focused on the three essential elements of human life: life expectancy, education and a decent living standard.

The first element is the life expectancy indicator. The importance of life expectancy lies in the established opinion that a long life is valuable by itself, and in the fact that the various indirect benefits (e.g., adequate nutrition and good health) are closely associated with longer life expectancy. This makes the lifespan an important indicator of human development and, particularly with regards to the current lack of comprehensive information on human health and nutritional status.

The second key element is the education. Data with regards to literacy are simply a reflection of a raw approach to education, especially a good quality education that is necessary for a produc-

tivan život u modernom društvu. No, pismenost predstavlja prvi korak u učenju i građenju znanja jedne osobe, tako da su podaci o pismenosti neophodni za mjerenje ljudskog razvoja, a važnosti bi se trebalo pridati višim nivoima obrazovanja. No, za osnovni humani razvoj, pismenost zaslužuje naglasak.

Treći ključni element ljudskog razvoja predstavlja pristojan život koji je možda najteži za jednostavno mjerenje. To zahtijeva podatke o pristupu zemljištu, kreditima, prihodima i drugim resursima, a kako su podaci o mnogim od tih varijabli oskudni, za sada je potrebno na najbolji način iskoristiti pokazatelj o prihodima. Najdostupniji indikator predstavlja dohodak po glavi stanovnika koji ima široku nacionalnu pokrivenost. Prisutnost nerazmjernih dobara i usluga te kursne anomalije, carine i porezi ne čine podatke o dohotku po glavi stanovnika vrlo korisnim za međunarodne upotrebe. Međutim, takvi podaci mogu biti poboljšani pomoću kupovne moći prilagođene realnom GDP-u po glavi stanovnika, koje pružaju bolje procjene relativne kupovne moći, kako bi se dobio standard za pristojan život. Daljnje razmatranje pokazuje da bi indikator trebao prikazati pretvaranje prihoda u ljudske sposobnosti. Drugim riječima, ljudi ne trebaju pretjerana finansijska sredstava kako bi osigurali pristojan život. Ovaj aspekt je uzet u obzir koristeći logaritam realnog BDP-a po stanovniku za pokazatelj dohotka.

Sve tri mjere ljudskog razvoja pate od zajedničkog nedostatka: one predstavljaju prosjeke koji prikrivaju široke razlike ukupne populacije. Različite društvene skupine imaju različita životna očekivanja. Često su raširene razlike u pismenosti kod muškaraca i žena, također, distribucija prihoda je neravnomjerna. Dakle, stvara se snažna osnova za korekciju distribucije. Takve korekcije su posebno važne za prihode, koji mogu narasti do ogromnih visina. Nejednakost u odnosu na životni vijek i pismenost je mnogo više ograničena: osoba može biti pismena samo jednom kao što i ljudski život ima svoj kraj. Teško je utvrditi pouzdane i usporedive procjene nejednakosti. Vjerovatno najčešće korištena mjera nejedna-

tive life in the modern society. However, literacy is the first step in learning and education process of a person. Therefore, the data on literacy is necessary for measuring human development, with the higher importance given to higher levels of education. For basic human development, literacy deserves to be specifically noted.

The third key element of human development is a decent living standard, which is perhaps the most difficult to be measured, for it requires data on road access, loans, income and other resources, and since the data on many of those variables are scarce, currently, the best method is to use the income indicator in the best manner possible. The most accessible indicator is per capita income, which has broad national coverage. The presence of non-traded goods and services, exchange abnormalities, duties and taxes do not make the data on income per capita very useful for international use. However, such data can be improved by purchasing power adjusted to real GDP per capita, providing better estimates of the relative purchasing power to get a decent living standard as a result. Further examination shows that the indicator demonstrate the conversion of income into human abilities. In other words people do not require excessive financial resources to ensure a decent life. This aspect is taken into account with the use of real GDP per capita logarithm as the income indicator.

All the three measures of human development suffer from a common deficiency: they represent averages which conceal significant differences of the total population. Different social groups have different life experiences. Often, the literacy among men and women differs greatly. Likewise, the income distribution is also uneven. Therefore, a strong foundation for the readjustment of the distribution is established. Such readjustments are especially important for the income, which can grow enormously. Inequality in relation to life expectancy and literacy is much more limited: a person can be literate only once, in the same way the human life has its end. It is difficult to establish reliable and comparable estimates of inequality. Probably the most

kosti dohotka, Ginijev koeficijent, trenutno je dostupan za manje od četvrtine od 130 zemalja, i mnoge od tih procjena su daleko od pouzdanih. Podaci za očekivano trajanje života i pismenost po grupama prihoda se ne prikupljaju, čak i one dostupne za ruralno-urbane i muško ženske razlike su još uvijek previše male za međunarodna poređenja.

Konceptualni i metodološki problemi kvantificiranja i mjerenja ljudskog razvoja postaju još složeniji za političke slobode, osobne sigurnosti, međuljudske odnose i fizički okoliš. Ali, čak i ako ti aspekti uveliko bježe mjerenju, analiza ljudskog razvoja ih ne smije ignorirati. Ispravno tumačenje podataka o mjerljivim varijablama također ovisi o više kvalitativnoj dimenziji ljudskog života. Poseban napor se mora uložiti u razvoj jednostavnih kvantitativnih mjera za hvatanje mnogih aspekata ljudske slobode.

Godine 1990. UNDP je objavio prvi Izvještaj o humanom razvoju. "Ljudi su stvarno bogatstvo nacija." Tim riječima je 1990. godine Izvještaj o humanom razvoju (HDR) započeo novi pristup razmišljanju o razvoju (UNDP, 2010, str. 1). Cilj razvoja da treba stvoriti poticajno okruženje za ljude, da uživaju dug, zdrav i kreativan život, očit je i danas. No, to nije uvijek bio slučaj. Osnovni cilj HDR od 1990. do 2010. godine je da se naglasi da je razvoj prije svega temeljen na ljudima. 2010. taj koncept je obnovljen i ponovno utvrđen. Jedan od pozitivnih aspekata tradicionalnog Izvještaja o humanom razvoju jeste da je opis ljudskog razvoja živ. Mijenjao se sa vremenom, mjestom i uslovima, a i dalje je održavao temeljne vrijednosti. Ni na koji način nije sugerisao da će živi pristup ljudskom razvoju biti zamijenjen statičkim oblikom. Međutim, predloženo je da srž koncepcije ljudskog razvoja redovno uključuje proces slobode uz mogućnost proširenja, te da će načela kao što su smanjenje siromaštva, trajnost, održivost i podrška za ljudska prava biti sastavni dio ljudskog razvoja. Pravo bogatstvo naroda predstavlja put ka humanom razvoju.

Godine 2010. su predstavljena tri nova indeksa kojim su obuhvaćeni aspekti nejed-

commonly used measure of income inequality, the Gini coefficient, is currently available for less than a quarter of the 130 countries, with many of those estimates being far from reliable. Data on life expectancy and literacy per revenue groups is not collected. Even the data available for rural-urban and male-female differences are still too scarce for international comparisons.

Conceptual and methodological issues of quantifying and measuring human development become even more complex for political freedom, personal safety, interpersonal relationships and physical environment. However, even if such aspects are difficult to measure, the human development analysis must not ignore them. The correct interpretation of the data on measurable variables also depends on a more qualitative dimension of human life. A special effort must be made towards the development of simple quantitative measures to include the many aspects of human freedom.

In 1990, UNDP published the first Human Development Report "People are the real wealth of a nation." The Human Development Report (HDR) used those words to launch a new approach to development thinking (UNDP, 2010, p. 1) in 1990. The goal of development - to create a supportive environment for people to enjoy a long, healthy and creative life - is evident even today. However, this was not always the case. The main goal of HDR from 1990 to 2010 was to stress that the development is based primarily on the people. In 2010 the concept was rebuilt and re-established. One of the positive aspects of the traditional Human Development Report is that the description of human development remains alive. It has changed through time, places and circumstances, while maintain its core values nevertheless. In no way it was suggested that the active approach to human development would be replaced by a static form. However, it was suggested that the core of the human development concept always involves a freedom process with the possibility of extension, and that principles such as poverty reduction, longevity, sustainability and support for human rights shall be an integral part of human development. The real wealth of a nation is the path to human development.

In 2010 three new indices were introduced, including aspects of inequality, gender equal-

nakosti, jednakost spolova i siromaštvo koji odražavaju napredak u metodama i pristupanju kvalitetnijim podacima (UNDP, 2010, str. 7). Ove nove mjere su dale mnogo novih rezultata i uvida, koji mogu pomoći u vođenju političkih rasprava o razvoju i dizajnu. Samim postavljanjem ljudi u centar razvoja stvoren je napredak, a omogućeno im je da budu aktivni sudionici u promjenama i osiguranju da trenutna dostignuća ne budu postignuta na štetu budućih generacija.

INDEKS HUMANOG RAZVOJA – TEMELJ HOLISTIČKOG MJERENJA ŽIVOTNOG NIVOA

Nije lako pronaći način za holističko mjerenje životnog nivoa. Ustanovljivanje indeksa humanog razvoja od strane UNDP-a predstavlja jedan pokušaj da se izmjeri životni nivo, a sama složenost mjerenja traži da to mjerenje bude nešto više od samog zbrajanja pojedinih dijelova (holistički). Najambiciozniji pokušaj analize komparativnog statusa socioekonomskog razvoja i u zemljama u razvoju i u razvijenim zemljama sistematski i sveobuhvatno poduzima Razvojni program Ujedinjenih naroda (UNDP) u svojoj godišnjoj seriji izvještaja o humanom razvoju. Centralno mjesto u ovim izvještajima, koji su objavljeni 1990. jeste izrada i poboljšavanje Indeksa humanog razvoja (HDI) (Todaro & Smith, 2006, str. 55). Indeks humanog razvoja pokušava rangirati sve zemlje svijeta na skali od 0 (najniži humani razvoj) do 1 (najviši humani razvoj) na osnovu tri cilja ili krajnja rezultata razvoja: dug život, koji se mjeri očekivanom životnom dobi pri rođenju, znanje, koje se mjeri ponderiranim prosjekom pismenosti odraslih (dviije trećine) i prosječnim godinama školovanja (jedna trećina), te životni standard, koji se mjeri u odnosu prema realnom per capita prihodu prilagođenom različitim paritetom kupovne moći valute svake zemlje, koji odražavaju troškove života i pretpostavku smanjenja marginalnog korištenja prihoda (Todaro & Smith, 2006, str. 56).

ity and poverty, that reflect the advance in methods and accessing better quality data (UNDP, 2010, p. 7). These new measures have provided numerous new results and insights that may help guide politics debates on development and design. Simply placing people at the center of development marked a certain progress, allowing them to be active participants in the changes being made and ensuring that current achievements are not achieved at the expense of future generations.

HUMAN DEVELOPMENT INDEX – BASIS OF HOLISTIC MEASUREMENT OF QUALITY OF LIFE

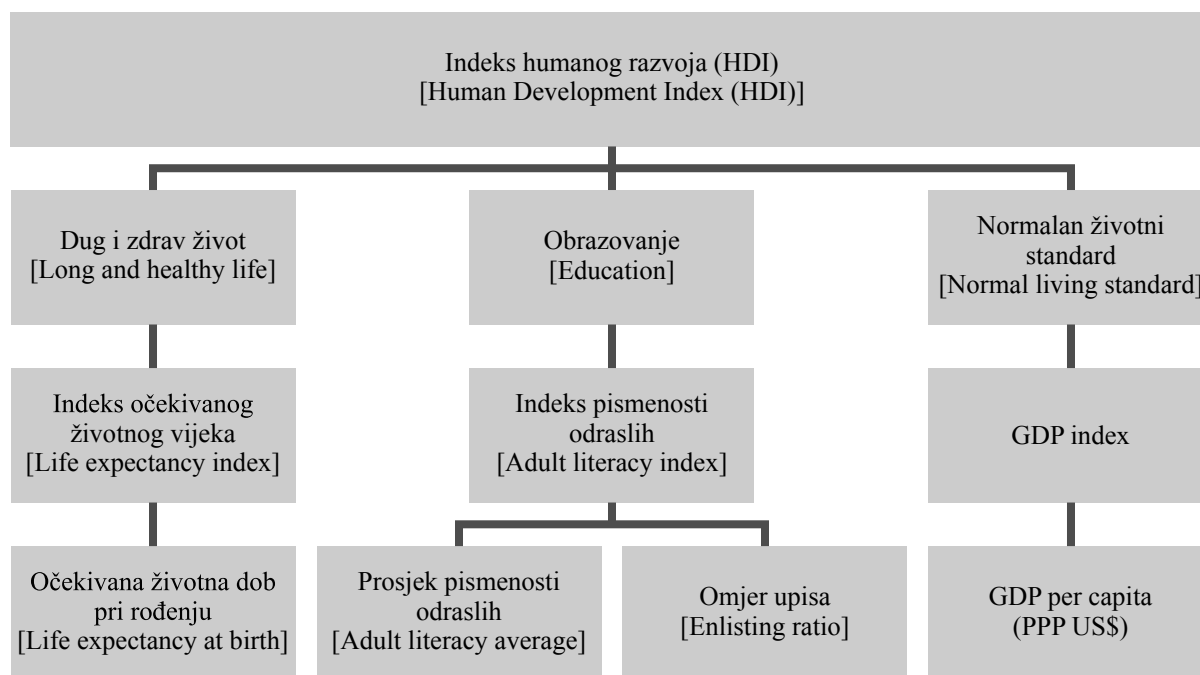
It is not easy to find a method for holistic measurement of quality of life. Establishment of a Human Development Index by the UNDP, represents an attempt to measure the quality of life, while the complexity of measurement itself requires that such measurement is more than a mere aggregation of individual parts (holistic). The most ambitious attempt to analyse the comparative status of socio-economic development in developing countries and developed countries is systematically and comprehensively undertaken by United Nations Development Programme (UNDP) in its annual series of reports on human development. Central point in these reports published in 1990, was the development and improvement of the Human Development Index (HDI) (Todaro & Smith, 2006, p. 55). The Human Development Index tends to rank all the countries on a scale from 0 (lowest human development) to 1 (highest human development) on the basis of three objectives or end results of development: long life, as measured by life expectancy at birth, education, as measured by a weighted average of adult literacy (two-thirds) and mean years of schooling (one-third), and the living standard, measured in relation to the real per capita income adjusted to different Purchasing Power Parity (PPP) of each country, reflecting the cost of living and the assumption of reduction of marginal use of income (Todaro & Smith, 2006, p. 56).

Indeks humanog razvoja (HDI) predstavlja pokazatelj koji rangira zemlje prema nivou „ljudskog razvoja“, svrstavajući ih u kategorije razvijene, zemlje u razvoju i nerazvijene zemlje. Indeks je sastavljen od podataka koji mjere tri dimenzije ljudskog razvoja: dug i zdrav život (očekivana životna dob stanovništva), nivo obrazovanja (pismenost odraslih osoba), te postojanje normalnog životnog standarda (GDP-a per capita u PPP). Indeks nastoji prikazati ljudskih napredak vezom dohotka i blagostanja (Udruženje ekonomista ACADEMIC, 2014).

Od svih komponenti HDI-a, dohodak i pismenost se mogu mijenjati uslijed promjena u kratkoročnim politikama. Zbog toga se HDI mjeri tokom vremena kako bi se uočile promjene nastale vremenom. HDI nije običan indeks jer on pruža bolji uvid u osnovni aspekt ljudskih života, tako što pruža potpuniju sliku razvoja zemlje u odnosu na druge indikatore poput GDP-a per capita.

The Human Development Index (HDI) represents an indicator that ranks countries by their level of “human development”, classifying them into the following categories of “developed”, “developing” and “underdeveloped” countries. The index is composed of data that measures three dimensions of human development: a long and healthy life (life expectancy of the population), educational level (adult literacy), and the existence of a normal standard of living (GDP per capita in PPP). The Index aims to demonstrate the progress of the human development via the correlation between the income and well-being (Association of Economists ACADEMIC, 2014).

Of all the HDI components, income and literacy are subject to change due to changes in short-term policies. Therefore, the HDI is measured over time in order to detect changes occurring over time. HDI is not an ordinary index since it provides a better insight into the fundamental aspect of human life by providing a more complete perspective of a country’s development in comparison to other indicators such as GDP per capita.

Shema 1. Struktura HDI (UNDP, 2013)

Scheme 1. HDI formation (UNDP, 2013)

U odnosu na početke izračunavanja, HDI je doživio nekoliko promjena. Najvažnija promjena je što je indeks pojednostavljen, tako

Compared to the beginning of calculation, HDI has undergone through several changes. The most important one being the simplification

da se danas HDI obračunava na relativno direktan način. U prošlosti je korištena relativno složena formula kojom se PPP prihod pretvara u „prilagođeni” prihod (u smislu prihoda prilagođenog smanjenoj marginalnoj upotrebi). U Izvještaju o humanom razvoju 2010. godine UNDP je počeo koristiti novi obračun HDI koji predstavlja sažetu mjeru ljudskog razvoja. HDI je geometrijska sredina normaliziranih indeksa za mjerenje postignuća u svakoj dimenziji, a vrši se u dva koraka.

Korak 1. Izrada indeksa dimenzija. Minimalne i maksimalne vrijednosti su postavljene kako bi se pokazatelji mogli transformirati u indeks između 0 i 1. Maksimumi su najviše vrijednosti u posmatranim vremenskim serijama (1980-2012). Minimalna vrijednost može biti prikladno zamišljena kao vrijednost opstanka. Minimalne vrijednosti su postavljene na 20. godina za očekivano trajanje života, na 0. godina za obrazovanje i na 100 USD za bruto nacionalni dohodak (BND).

of the index, so that today the HDI is calculated in a relatively straightforward manner. In the past, a relatively complex formula was used, converting PPP income into “adjusted” income (in terms of income adjusted to reduced marginal use). The Human Development Report from 2010, UNDP began using a new HDI calculation which represents a summary measure of human development. HDI is the geometric mean of normalized indices for measuring the achievements in any dimension, and is performed in two steps.

Step 1. Creating indicator index. Minimum and maximum values are set to transform the indicators to an index between 0 and 1. The maximum values are the highest values within the observed time periods (1980-2012). The minimum value may be presented as a survival value. Minimum values are set at 20 years for life expectancy, at 0 years of education and \$100 for gross national income (GNI).

Tabela 1
Maksimalne vrijednosti HDI 2012 (UNDP, 2013)

Dimenzija [Indicator]	Posmatrani maksimum [Maximum observed]	Minimum
Očekivani životni vijek [Life expectancy]	83,6 (Japan, 2012)	20.0
Godine školovanja [Mean years of schooling]	13,3 (SAD, 2010)	0
Očekivane godine školovanja [Expected years of schooling]	18,0 (capped at)	0
Kombinovani indeks obrazovanja [Combined education index]	0,971 (Novi Zeland, 2010)	0
GDP per capita (PPP \$)	87.478 (Katar, 2012)	100

Table 1
HDI Maximum values 2012 (UNDP, 2013)

Nakon što su definisane minimalne i maksimalne vrijednosti, podindeksi se računaju na sljedeći način:

Once having defined the minimum and maximum values, the sub-indices are calculated as follows:

$$\text{Index dimenzije} = \frac{\text{Stvarna vrijednost} - \text{Minimalna vrijednost}}{\text{Maksimalna vrijednost} - \text{Minimalna vrijednost}}$$

$$\text{Indicator index} = \frac{\text{Actual value} - \text{Minimum value}}{\text{Maximum value} - \text{Minimum value}}$$

Korak 2. Zbrajanjem podindeksa za obranu HDI. HDI je geometrijska sredina tri dimenzije indeksa i predstavljena je formulom:

Step 2. Adding sub-indices for HDI calculation. HDI is the geometric mean of the three items of the index and is represented by the formula:

$$HDI = \sqrt[3]{LEI * EI * II}$$

Tabela 2
Bosna i Hercegovina 2012. godina (UNDP, 2013)

Table 2
Bosnia and Herzegovina, year 2012 (UNDP, 2013)

Indikator [Indicator]	Vrijednost (zaokružena) [Value (rounded)]
Očekivani životni vijek u godinama [Lifetime expectancy in years]	75,8
Godine školovanja [Mean years of schooling]	8,3
Očekivane godine školovanja [Expected years of schooling]	13,4
GDP per capita (PPP \$) [GDP per capita (PPP \$)]	7.713

Indeks očekivanog životnog vijeka:

Life expectancy at birth index:

$$LEI = \frac{75,8 - 20}{83,6 - 20} = 0,878$$

Indeks godina školovanja:

Mean years of schooling index:

$$MYSI = \frac{8,3 - 0}{13,3 - 0} = 0,624$$

Indeks očekivanog školovanja:

Expected years of schooling index:

$$EYSI = \frac{13,4 - 0}{18 - 0} = 0,744$$

Indeks obrazovanja:

Education index:

$$EI = \frac{\sqrt{0,624 * 0,744 - 0}}{0,971 - 0} = 0,702$$

Indeks prihoda:

Income index:

$$II = \frac{\ln(7,713) - \ln(100)}{\ln(87,478) - \ln(100)} = 0,744$$

Indeks humanog razvoja:

Human development index:

$$HDI = \sqrt[3]{0,878 * 0,702 * 0,735}$$

HDI pokušava rangirati sve zemlje svijeta na skali od 0 (najniži humani razvoj) do 1 (najviši humani razvoj) na osnovu tri cilja ili krajnja rezultata razvoja: dug život, koji se

HDI attempts to rank all countries on a scale from 0 (lowest level of human development) to 1 (highest level of human development) based on the three objectives or end results of devel-

mjeri očekivanom životnom dobi pri rođenju, znanje, koji se mjeri ponderiranim prosjekom pismenosti odraslih (dvije trećine) i prosječnim godinama školovanja (jedna trećina), te životni standard, koji se mjeri u odnosu prema realnom prihodu per capita prilagođenom različitim paritetom kupovne moći valute svake zemlje, koji odražava troškove života i pretpostavku smanjenja marginalnog korištenja prihoda. Korištenjem tih triju mjera razvoja i primjenom te formule na podatke 187 zemalja, HDI rangira sve zemlje u tri grupe; nizak humani razvoj (0,0 do 0,499), srednji humani razvoj (0,50 do 0,799) i visok humani razvoj (0,80 do 1,0). Prema izračunatom primjeru Bosna i Hercegovina pripada zemljama srednjeg humanog razvoja.

INDEKS HUMANOG RAZVOJA KAO MJERA SPOSOBNOSTI

Indeks humanog razvoja je indeks koji prati dostupne mogućnosti pojedinca u društvu. Mogućnosti pojedinca predstavljaju popis stvari koje osoba može imati ili mu mogu biti dostupne u životu. U širem smislu, pojam sposobnosti odnosi se na mogućnosti osobe da ostvari svoju „slobodu postizanja različitih alternativa između kojih može birati“ (Luigino, 2008, str. 23). Mogućnost kao pristup mjerenju razvoja pokušava pratiti da li se mogućnosti članova društva šire s vremenom.

Da bi se razumio problem mjerenja, važno je razumjeti osnove pristupa sposobnosti: ideja funkcionisanja. Početna uloga u pristupu je da se funkcionisanje vidi kao sastavni element života. Funkcionisanje je postignuće osobe: ono što uspije uraditi ili biti. Sposobnost osobe predstavlja izveden pojam. Ona odražava različite kombinacije radnji koje on ili ona može postići (Fukuda-Parr & Kumar, 2004, str. 5).

Da bi se mjerila sposobnost osobe, treba razmišljati o mogućem načinu života koji ta osoba može dosegnuti, u svjetlu mogućnosti koje su otvorene za njega ili nju. Ovdje je važno iznijeti osnovne činjenice: iako je po-

opment: long life - measured by life expectancy at birth, education - measured by the weighted average of adult literacy (two-thirds) and mean years of schooling (one-third), and the living standard, measured in relation to the real per capita income adjusted to different Purchasing Power Parity of each country, reflecting the cost of living and the assumption of reduction of marginal use of income. By utilising those three measures and by applying the above formulas to the data of 187 countries, the HDI ranks all the countries into three groups; low human development (0.0 to 0.499), medium human development (0.50 to 0.799) and high human development (0.80 to 1.0). According to the calculated example, Bosnia and Herzegovina belongs to the medium human development countries.

HUMAN DEVELOPMENT INDEX AS A MEASURE OF ABILITY

The Human Development Index is an index that tracks the available options of an individual in a society. The individual's options represent a list of items that a person may possess or may be made available to the individual during his life. In a broader sense, the term refers to the ability of a person able to exercise its own "freedom to accomplish various available alternatives" (Luigino, 2008, p. 23). The ability, as an approach to development measurement tries to track whether the society members' options increase over time.

In order to comprehend the measurement problem, it is important to understand the basics of ability approach: the idea of functioning. The initial role in the approach is to view the operation as an integral element of life. The operation represents a person's achievement: that it manages to do or be. The ability of a person is a derived concept. It reflects the different combinations of actions that he or she can achieve (Fukuda -Parr & Kumar, 2004, p. 5).

To measure the ability of people, one should consider the possible ways of life that a person can achieve, with regards to the options open to him or her. It is important to present the basic facts: although the set

stavljani budžet multidimenzionalni objekt, to predstavlja određenu veličinu, u dobro postavljanim tržišnim privredama sa stabilnim cijenama, indeksiranje se može obaviti na osnovu stvarnog dohotka osobe. Na osnovu toga, može se reći da jedan broj (stvarni prihod) može pokazati da li se postavljeni budžet širi ili smanjuje sa protekom vremena.

Može se vidjeti analogija: HDI namjerava biti skup mogućnosti koji stoji na raspolaganju pojedincima u zemlji, ono što GDP indeks predstavlja za ukupni državni budžet, tj. način za praćenje da li se te mogućnosti šire ili sužavaju sa protekom vremena. Da bi se to provelo u praksi, potrebno je razmišljati o funkcijama ljudi koje se žele pratiti u zemlji, i kako se razmišlja o načinu transformacije tih funkcija u mogućnosti. Neke funkcije su vrlo elementarne, kao što je adekvatna prehrana, biti u dobrom zdravlju i tako dalje, i iz očitih razloga to se može snažno vrednovati. Druge mogu biti složenije, ali još uvijek široko vrednovane, kao što je postizanje samopoštovanja, ili dobra društvena integracija (Luigino, 2008, str. 24).

Nikada nije tvrđeno da je HDI sveobuhvatna mjera ljudskog razvoja i dobrobiti, nego sažeta alternativa ekonomskim mjerama. Sam koncept humanog razvoja je širi od mjerenja humanog razvoja. Zato mjerenje HDI konstantno evoluiralo i nikada neće perfektno da izmjeri humani razvoj. Od dana kada je objavljen, kritike su se javljale sa svih strana. Neke kritike tvrde da se koriste pogrešne varijable i da ne pokazuje humani razvoj tačno. Sagar i Najam su 1998. godine tvrdili da HDI predstavlja iskrivljenu sliku svijeta. Murray (1993) i Srinivasan (1994) su tvrdili da HDI prikazuje pojednostavljenu prikaz ljudskog razvoja oslanjajući se na samo nekoliko pokazatelja koji su često proizšli iz podataka loše kvalitete (Kovačević, 2010, str. 2).

Kao odgovor na kritike ove vrste, UNDP je razvio dodatne komplementarne alate kao što su indeks siromaštva (HPI), indeks rodne jednakosti (GDI), indeks rodnog osnaživanja (GEM). Međutim, iako ovi indeksi nadopu-

budget is a multidimensional object, it represents a certain value, and in well-placed market economies with stable prices, indexing can be done on the basis of actual income of a person. On this basis, it can be claimed that a certain number (real income) may indicate whether the set budget is expanding or reducing over time.

An analogy is clearly set: HDI intends to represent a set of options available to individuals in the country; i.e. basically similar to what GDP index represents for the overall state budget, a method to track whether those opportunities expand or reduce over time. To apply this in practice, it is necessary to consider the functions that people are interested in within the country and to consider the method of transforming those functions into options. Some functions are quite basic, such as adequate nutrition, good health, and so on, and those can be highly valued, for obvious reasons. Others may be more complex, but still highly valued, such as achieving self-respect or obtaining good social integration (Luigino, 2008, p. 24).

It has never been claimed that the HDI is a comprehensive measure of human development and well-being, but a concise alternative to economic measures. The very concept of human development is wider than the measurement of human development. Therefore, any measurement of HDI is constantly evolving and will never manage to perfectly measure human development. From the day it was published, various critics have appeared. Some critics argue that the wrong variables are being used and that a true human development is not shown. In 1998, Sagar and Nayam claimed that the HDI represented a distorted view of the world. Murray (1993) and Srinivasan (1994) argued that the HDI shows a simplified perspective of human development, relying on simply a few indicators often resulting from poor quality data (Kovačević, 2010, p. 2).

In response to such criticism, UNDP has developed additional complementary tools such as the Human Poverty Index (HPI), the Gender Development Index (GDI), Gender Empowerment Measure (GEM). However,

njuju snagu pojašnjavanja HDI-a, njihovo korištenje nije previše široko. Dugogodišnja bujica kritika govori da čisti ekonomski pokazatelji (BDP, BND i sl.) bazirani samo na ekonomskom rastu nisu dovoljni za ozbiljniju raspravu o ljudskom razvoju, posebno s obzirom na visoku međusobnu korelaciju svih unutrašnjih komponenti HDI-a, kao i sa samim Indeksom humanog razvoja (Kovačević, 2010, str. 2).

Također, tu su i kritike usmjerene na kvalitetu statističkih podataka i metodološke utemeljenosti HDI-a, koji ukazuju na pogreške kod mjerenja, kao i na predrasude koje su sastavni dio međunarodnih podataka. Narušavanje karaktera HDI-a temeljenog na dokazima se povećava oslanjanjem na matematičku interpolaciju, umetanje i modeliranje, kao i proizvoljnost načina objedinjavanja i ponderiranja strategije.

Ostali kritičari preferiraju multidimenzionalni pristup, stepenasti kompozitni indeks, kao način da se izbjegne proizvoljan izbor funkcionalnih oblika i proizvoljno ponderirane šeme, ali tako da se nepotrebno ne izgube podaci zbog prikupljanja preko pokazatelja. Velika skupina kritika odnosi se na činjenicu da trenutni HDI predstavlja prosjek i na taj način skriva široke razlike u raspodjeli društvenog razvoja u ukupnoj populaciji. Oni sugeriraju nejednakost prilagođavanja HDI-a.

U konačnici, kritike su usmjerene na dva opća područja, prvo, kako definisati ljudski razvoj i kako posmatrati i mjeriti njegove komponente i odrednice, a drugi, kako iz različitih pokazatelja dobiti jedan prihvatljiv indeks ljudskog razvoja kojim bi se mjerila njegova poboljšanja. HDI procjene podliježu pitanjima i ograničenjima koja se odnose na izbor pokazatelja i ulaznih podataka koji se koriste u izračunavanju. Navodimo neke od tih procjena.

1. Procjene životnog vijeka dobivene su iz dva različita izvora. Podaci za 1990. i 1995. su izvučeni iz nezavisne studije koja je bila usredotočena na raspodjelu smrtnosti po dobi i spolu zemlje. Podaci za period 1995-2000, s druge strane,

although these indices complement the clarification of HDI, their use is not too common. A long-lasting torrent of criticism suggests that pure economic indicators (GDP, GNP, etc.) based only on economic growth are not sufficient for a serious debate on human development, particularly with regards to the high mutual correlation of all the internal components of the HDI, as with the Human Development Index (Kovačević, 2010, p. 2)

Likewise, there are criticisms directed at the quality of statistical data and methodological foundation of the HDI, which indicate errors in measurement, as well as the prejudices that are an integral part of international data. Distortion of the HDI character - based on evidence is increased by relying on mathematical interpolation, insertion and modelling, as well as on arbitrary methods of consolidating and weighting of a strategy.

Other critics preferred a multi-dimensional approach, a Gradual Composite Index, as a method to avoid the arbitrary selection of functional forms and arbitrarily weighted schemes, but in such manner not to unnecessarily lose data due to data collection via the indicators. Numerous criticisms refer to the fact that the current HDI is an average and thus conceals vast differences in the distribution of social development in the general population. They highlight an unequal adjustment of the HDI.

Finally, the critics are focused onto two general areas, first, to define human development and to observe and measure the components and determinants, and second, to obtain an acceptable Human Development Index from various indicators in order to quantify its improvement. HDI estimates are subject to the issues and limitations related to the choice of indicators and input data used in the calculation. Here are some of those estimates.

1. lifetime expectancy estimates were obtained from two different sources. Data for 1990 and 1995 were drawn from an independent study focused on the distribution of mortality rate by age and sex in a country. On the other hand, data for

predstavljaju projekcije na temelju modela Ujedinjenih nacija o umjerenom povećanju očekivanog trajanja života. Dakle, promjena u očekivanom trajanju života može se dijelom pripisati povećanju korištenih statističkih podataka.

2. U metodologiji za globalnu procjenu HDI (UNDP 1998) obrazovanje se mjeri u kombinaciji odrasli i osnovna pismenost (dvije trećine) i kombinaciji prvog, drugog i trećeg nivoa upisa (jedna trećina). Za izloženi HDI korištena je funkcionalna pismenost umjesto osnovne pismenosti. Osnovna pismenost se smatra sirovim pokazateljem znanja s obzirom na minimalne zahtjeve. Ovaj pokazatelj zahtijeva samo mogućnost čitanja i pisanja jednostavnih poruka u bilo kojem jeziku ili dijalektu. Funkcionalna pismenost, s druge strane, zahtijeva znatno viši nivo pismenosti, što uključuje ne samo vještinu čitanja i pisanja nego i vještinu računanja.
3. Korištenje realnog dohotka po stanovniku dobivenog iz domaćinstva predstavlja još jedno odstupanje od postojeće međunarodne konvencije. U budućnosti će se koristiti realni bruto domaći proizvod po stanovniku u paritetu sa kupovnom moći s prilagođavanjem na temelju prihoda svjetskog prosjeka (UNDP 1998). Međutim, izvori o prihodu u nekim zemljama ne pružaju regionalne podatke (National Statistical Coordination Board Philippines, 2014).

Generalni problem sa rangiranjem predstavlja to da je procjena udaljenosti između pozicija važnija od broja koji razdvaja dvije zemlje. Najbogatija nacija ima dohodak po glavi stanovnika dvostruko veći od dvadesete najbogatije nacije, što predstavlja veliku razliku. Ako se razmatra očekivano trajanje života kod rođenja, Japan je na broju tri s očekivanim životnim vijekom kod rođenja od 82. godine, Sjedinjene Američke Države su na broju 44., uz očekivani životni vijek kod rođenja od 78. godina. Četiri godine razlike u očekivanom trajanju života ne predstavlja trivijalan podatak, ali ako se to usporedi, razlike u dohotku po stanovniku između treće najbo-

the period 1995-2000 represents the projections based on the model of the United Nations Convention on the moderate increase in life expectancy. Thus, the change in life expectancy can be partly attributed to the increase of the used statistical data.

2. The methodology for the global assessment of the HDI (UNDP 1998), education is measured by combining adult literacy (two-thirds) and the combination of the first, second and third-level registrations (one-third). This HDI methodology utilizes functional literacy instead of basic literacy. Basic literacy is considered a crude education indicator with regards to minimum requirements. This indicator requires only the ability to read and write a simple message in any language or dialect. Functional literacy, on the other hand, requires a much higher level of literacy, which includes not only reading and writing skills but also calculation skills.
3. Using real per capita income derived from a household is another deviation from the existing international convention. In the future, real gross domestic product per capita will be used with paired with purchasing power with the adjustment based on the average world income (UNDP 1998). However, the sources of income do not provide regional data in certain countries (National Statistical Coordination Board Philippines, 2014).

The general problem with the ranking is the fact that the estimate of the range between the positions is more important than the number of countries dividing the two countries in question. The richest nation has a per capita income twice that of the twentieth richest nation, which is a big difference. If the life expectancy at birth is considered, Japan is at the third position with a life expectancy at birth of 82 years, the United States are at the 44th position, with life expectancy at birth of 78 years. Four years difference in life expectancy does not represent a trivial detail, but if the comparison is applied to other countries, the difference in per capita income between the

gatije zemlje, Švicarske i 44. Palau, švicarski dohodak po glavi stanovnika je gotovo osam puta veći od dohotka po glavi stanovnika u Palau.

Dakle, ozbiljna prepreka korištenja HDI u nacionalnom odlučivanju proizlazi iz proizvoljnog ponderiranja, tj. poteškoće da se objasni opseg razlika u rangu mjerenja razlika u posmatranim vrijednostima na različite varijable i razlike u načinu na koji nacija može da mijenja različite aspekte života (Yahoo!7 Answers, 2014).

AFIRMACIJA MJERENJA LJUDSKOG RAZVOJA

Jedna od osnovnih tvrdnji u Izvještaju o humanom razvoju 2010. je da mjerenje ljudskog razvoja treba proširiti i ći izvan osnovne dimenzije. Izvještaj o humanom razvoju 2010. je predstavio velike inovacije u mjerenju putem HDI-a, dizajniran posebno za rješavanje ključnih dimenzija nejednakosti i siromaštva, a uvijek potvrđuje da nejednakost u ljudskom razvoju zaslužuje ozbiljno razmatranje, te da prosjeci mogu biti pogrešni (Klugman, Rodríguez & Choi, 2011, str. 33).

Prilagođen HDI uveden u Izvještaju o humanom razvoju 2010. je jedan odraz napretka tokom posljednja dva desetljeća, tako da su omogućene mnogo veće mogućnosti na svim poljima. Mjera nivoa humanog razvoja ljudi u društvu koje procjenjuje nejednakost u zdravstvu, obrazovanju i dohotku, IHDI je tako konstruisan da se može direktno usporediti sa HDI različitih zemalja, što se odražava na nejednakost u svakoj dimenziji HDI-a. U uslovima savršene jednakosti HDI i IHDI su jednaki. Kada postoji nejednakost u pristupu zdravstvu, obrazovanju i/ili prihodu, HDI prosječne osobe u društvu je manji od ukupnog HDI.

Još uvijek postoji znatan prostor za napredak u mjerenju ljudskog razvoja. Izvještaj o humanom razvoju 2010. je napravio značajan odmak od ideje da idealno mjerilo ljudskog razvoja mora pokriti samo tri osnovne

third richest country - Switzerland and 44th - Palau, Swiss per capita income is nearly eight times higher than the per capita income in Palau.

Thus, a significant obstacle to the use of the HDI in the national decision-making is derived from arbitrary weighting, i.e. from difficulties to explain the scope of differences in the range of measuring differences in the observed values to the different variables and differences in the way the nation can change the various aspects of life (Yahoo!7 Answers, 2014).

RECOGNITION OF HUMAN DEVELOPMENT MEASUREMENT

One of the basic claims in the 2010 Human Development Report is that the measurement of human development should be expanded beyond its basic dimension. 2010 Human Development Report introduced major innovations in measurement by HDI, designed specifically to address the key dimensions of inequality and poverty, and it always confirms that the inequality in human development deserves serious consideration, and that averages can be misleading (Klugman, Rodríguez & Choi, 2011, p. 33).

Adjusted HDI, introduced in 2010 Human Development Report, represents a reflection of the progress made over the last two decades, thus providing various options/opportunities in all fields. The measure of human development level of people in a society that evaluates inequality in health care, education and income, the IHDI is designed in such way that it can be directly compared with the HDI of various countries, which reflects the inequality in each dimension of the HDI. In the conditions of perfect equality the HDI and IHDI are equal. When there is inequality in access to health care, education and/or income, the HDI of an average person in a society is less than the overall HDI.

There is still considerable room for improvement in the measurement of human development. 2010 Human Development Report has made a significant progress from the idea that the ideal measure of human development shall

dimenzije, te predstavio tri nove mjere koje uzimaju u obzir različite aspekte distribucije ljudskog razvoja. Pored toga, na internet stranici UNDP-a omogućeno je korisnicima da izgrade svoj vlastiti indeks razvoja. Ova funkcija omogućuje korisnicima da izgrade alternativni HDI koristeći bilo koji od devet potencijalnih dimenzija: pored osnovne tri, korisnik može da bira indikatore u oblastima: nejednakost, siromaštvo, spol, održivost, sigurnost ljudi i osnaživanje. Također, mogu birati između nekoliko pokazatelja za svaku dimenziju, zavisno od pondera unutar i između dimenzija, a mogu unijeti i vlastite podatke. HDI treba shvatiti kao polazište za razgovor o tome šta se misli pod razvojem, a ne kao krajnju tačku razvoja.

ZAKLJUČAK

Riječima „Ljudi su stvarno bogatstvo naroda.“ UNDP je 1990. objavio prvi Izvještaj o humanom razvoju i započeo novi pristup razmišljanju o razvoju, a vremenom, mjestom i uslovima se mijenjao, te održavao temeljne vrijednosti. Provedenim istraživanjem potvrđeno je da nije lako pronaći način za holističko mjerenje životnog nivoa, a ustanovljivanje indeksa humanog razvoja od strane UNDP-a predstavlja jedan pokušaj da se izmjeri životni nivo putem pokazatelja koji rangira zemlje prema nivou „ljudskog razvoja“, te koji ih svrstava u kategorije razvijenih, zemlje u razvoju i nerazvijene zemlje. HDI nije običan indeks, on pruža bolji uvid u osnovne aspekte ljudskog života. Samo računanje HDI, u odnosu na početke, je doživjelo nekoliko promjena, a 2010. godine počeo se koristiti novi obračun koji pokušava rangirati sve zemlje svijeta na skali od 0 (najniži humani razvoj) do 1 (najviši humani razvoj) na osnovu tri cilja ili krajnja rezultata razvoja. HDI potpuniju sliku razvoja zemlje u odnosu na druge indikatore poput GDP-a per capita, ali kako bi dao što potpuniju sliku razvoja treba ga mjeriti tokom vremena. Od dana kada je objavljen, kritike su dolazile sa svih strana, a uglavnom su

include only the three basic dimensions, and introduced three new measures that consider various aspects of the distribution of human development. In addition, the website of the UNDP enables users to make their own development index. This feature allows users to make an alternative HDI using any of nine potential dimensions: in addition to the basic three, the user may select indicators in the following areas: inequality, poverty, gender, sustainability, human security and empowerment. Likewise, one may choose from a number of indicators for each area, depending on the weight within and amongst the areas, and the user may enter his/her own data. HDI should be taken as a starting point for discussion about what is meant by development, not as the end point of development.

CONCLUSION

In 1990, UNDP published the first Human Development Report with the phrase “People are the real wealth of a nation”, thus initiating a new approach thinking about the development, which was influenced by time, place and circumstances while maintaining its core values. The conducted research has shown that it is not easy to find a method for the holistic measurement of quality of life, and establishing the Human Development Index by the UNDP represents an attempt to measure the quality of life by the indicators ranking countries on the basis of “human development”, and placing them in categories of developed developing and underdeveloped countries. HDI is not an ordinary index. It provides a better insight into the fundamental aspects of human life. Simple calculation of the HDI, compared to its beginnings, underwent several changes, and in 2010 a new calculation was introduced. A calculation that attempts to rank all the countries worldwide on a scale from 0 (lowest human development) to 1 (highest human development) based on three objectives or final results of the development. HDI does provide a complete overview of a country’s development as compared to other indicators such as GDP per capita, but in order to obtain a more complete picture, the development should be measured over time. From the day it was released, there were many crit-

usmjerene na dva opća područja, prvo, kako definisati ljudski razvoj i kako posmatrati i mjeriti njegove komponente i odrednice, a drugi, kako iz različitih pokazatelja dobiti jedan prihvatljiv indeks ljudskog razvoja kojim bi se mjerila njegova poboljšanja.

Kao odgovor na kritike UNDP je razvio dodatne komplementarne alate, kao što su: indeks siromaštva (HPI), indeks rodne jednakosti (GDI), indeks rodnog osnaživanja (GEM). Međutim, ovi indeksi samo pojašnjavaju HDI, a jedna od osnovnih tvrdnji jeste da mjerenje ljudskog razvoja treba proširiti i ći izvan osnovne dimenzije. Nikada nije potvrđeno da HDI predstavlja sveobuhvatnu mjeru ljudskog razvoja i dobrobiti. Zato mjerenje HDI konstantno evoluirala i nikada neće perfektno da izmjeri humani razvoj. Prilagođeni HDI koji je uveden 2010. godine predstavlja jedan od napredaka tokom posljednja dva desetljeća od njegovog objavljivanja. Ipak, još uvijek postoji znatan prostor za napredak u mjerenju ljudskog razvoja, a kako mjerenje humanog razvoja treba da bude nešto više od prostog zbrajanja pojedinih dijelova, mjerenje životnog nivoa putem indeksa humanog razvoja će i dalje evoluirati. Konačno, iako HDI ima nedostataka u mjerenju humanog razvoja, ostaje pitanje šta su alternative?

icisms, mainly focused on two general areas: first one - to define human development and to observe and measure the components and determinants, and the second one - to get an acceptable Human Development Index from various indicators, in order to quantify its improvement.

In response to criticism, UNDP has developed additional complementary tools such as: the Human Poverty Index (HPI), the Gender Development Index (GDI), Gender Empowerment Measure (GEM). However, these indices only explain the HDI, with one of the basic claims is that the measurement of human development should be expanded beyond the basic aspect. It has never been confirmed that HDI represents a comprehensive measure of human development and well-being. Therefore, HDI measurement is constantly evolving and shall never measure human development perfectly. Adjusted HDI, which was introduced in 2010, represents one aspect of the progress made over the last two decades since the HDI has been released. However, there is still considerable room for improvement in the measurement of human development and since measuring human development should be more than a simple aggregation of individual parts, the measurement of living standards via Human Development Index should continue to evolve. Finally, although the HDI has shortcomings in the measurement of human development, the question is what the alternatives are.

LITERATURA

- Fukuda-Parr, S. & Kumar, S. (2004). *Readings in Human Development*. New York: Oxford University Press.
- Klugman, J., Rodríguez, F. & Choi, H. (2010). *The HDI 2010: New Controversies, Old Critiques U Human Development Research Paper 2011/01*. UNDP.
- Kovacevic, M. (2010). *Review of HDI Critiques and Potential Improvements, Human Development Research Paper 2010/33*. UNDP.
- Luigino, A. (2008). *Capabilities and Happiness*. New York: Oxford University Press

LITERATURE

- Fukuda-Parr, S. & Kumar, S. (2004). *Readings in Human Development*. New York: Oxford University Press.
- Klugman, J., Rodríguez, F. & Choi, H. (2010). *The HDI 2010: New Controversies, Old Critiques U Human Development Research Paper 2011/01*. UNDP.
- Kovacevic, M. (2010). *Review of HDI Critiques and Potential Improvements, Human Development Research Paper 2010/33*. UNDP.
- Luigino, A. (2008). *Capabilities and Happiness*. New York: Oxford University Press

- National Statistical Coordination Board Philippines (2014). *Technical Notes on the Computation of Human Development Index (HDI)*. Preuzeto 08. marta 2014. sa sajta <http://www.nscb.gov.ph/ru12/TechNotes/hdi.htm#Issues>
- National Statistical Coordination Board Philippines (2014). *Technical Notes on the Computation of Human Development Index (HDI)*. Retrived March 08, 2014 from <http://www.nscb.gov.ph/ru12/TechNotes/hdi.htm#Issues>
- Todaro M.P. & Smith C. S. (2006). *Ekonomski razvoj*. Zagreb/Sarajevo: TKD Šahinpašić.
- Todaro M.P. & Smith C. S. (2006). *Economic Development*. Zagreb/Sarajevo: TKD Šahinpašić.
- Udruženje ekonomista ACADEMIC. (2014). *Indeks humanog razvoja*. Preuzeto 19. januara 2014 sa sajta http://www.academic.ba/index.php?option=com_content&view=article&id=82%3Aindeks-humanog-razvoja&catid=38%3Aistraivanja&lang=bs
- Udruženje ekonomista ACADEMIC. (2014). *Human development index*. Retrived January 19, 2014 from http://www.academic.ba/index.php?option=com_content&view=article&id=82%3Aindeks-humanog-razvoja&catid=38%3Aistraivanja&lang=bs
- UNDP. (2011). *Human Development Report*. Preuzeto 13. marta 2014 sa sajta http://www.undp.org/content/undp/en/home/librarypage/hdr/human_developmentreport2011.html
- UNDP. (2011). *Human Development Report*. Retrived, March 13, 2014 from http://www.undp.org/content/undp/en/home/librarypage/hdr/human_developmentreport2011.html
- UNDP. (2010). *Human Development Report*. Preuzeto 15. marta 2014. sa sajta <http://hdr.undp.org/en/content/human-development-report-2010>
- UNDP. (2010). *Human Development Report*. Retrived, March 15, 2014. from <http://hdr.undp.org/en/content/human-development-report-2010>
- UNDP. (2013). *Human Development Report*. Preuzeto 13. marta 2014. sa sajta <http://hdr.undp.org/en/2013-report>
- UNDP. (2013). *Human Development Report*. Retrived, March 13, 2014. from <http://hdr.undp.org/en/2013-report>
- Yahoo!7 Answers. (2014). *Discuss the strength and limitations of using human development index?*. Preuzeto 08. marta 2014 sa sajta <http://au.answers.yahoo.com/question/index?qid=20080409050224AAYcEfm>
- Yahoo!7 Answers. (2014). *Discuss the strength and limitations of using human development index?*. Retrived, March 08, 2014 from <http://au.answers.yahoo.com/question/index?qid=20080409050224AAYcEfm>